

25. On the Nature Reserve Fund of Ukraine. Law of Ukraine No 2456-XII of 16 June 1992. Retrieved 28.01.2023 from <https://zakon.rada.gov.ua/go/2456-12> [In Ukrainian].
26. Regional office of water resources in Volyn region. Retrieved 25.01.2023 from <https://vodres.gov.ua/> [In Ukrainian].
27. Stelmakh, V. Yu., Karpiuk, Z. K., Chyzhevska, L. T., Kacharovskiy, R. Ye., Netrobchuk, I. M., Melnyk, O. V., & Polianskyi, S. V. (2022). Zabolotivska TG of Volyn region: modern natural recreational potential and ways of its preservation. *Multidisciplinary mezinárodní vědecký magazine "Věda a perspektivy" is registered in the Czech Republic, 12 (19)*, 300–314. State register of the Ministry of Culture of the Czech Republic. [https://doi.org/10.52058/2695-1592-2022-12\(19\)-300-314](https://doi.org/10.52058/2695-1592-2022-12(19)-300-314). [In Ukrainian].
28. Department of Ecology and Natural Resources of Volyn Regional State Administration. Retrieved 22.01.2023 from <https://voladm.gov.ua/category/upravlinnya-ekologiyi-ta-prirodnih-resursiv/1> [In Ukrainian].
29. Chyzhevska, L. T., Lavrenchuk, O. M., Kacharovskiy, R. Ye., Karpiuk, Z. K., & Antypiuk, O. V. (2019). *Socio-geographical factors of regional development, 2019, 11–12 April*. Lutsk, 98–101. [In Ukrainian].
30. Chyr, N. V., Yerko, I. V., Kacharovskiy, R. Ye., & Antypiuk, O. V. (2018). Prospects for the development of tourist infrastructure in the Manevtsky district of the Volyn region. *Scientific Notes of Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University. Series "Geography", 1(44)*, 118–123. [In Ukrainian].

Стаття надійшла до редколегії
23.02.2023 р.

UDC 911.3:338.48(481)

DOI <https://doi.org/10.32782/geochasvnu.2023.2.08>

Artur Zieliński

profesor, doctor habilitowany,

Instytut Geografii i Nauk o Środowisku, Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach,

ul. Uniwersytecka 7, 25-406 Kielce

artur.zielinski.kielce@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1672-7776>

SPITSBERGEN – TURYSTYCZNE ODKRYCIE ŚWIATA POLARNEGO

Zarys treści. Spitsbergen, to największa wyspa Archipelagu Svalbard (norweska prowincja), na której znajduje się Longyearbyen (stolica, z m.in. lotniskiem i portem morskim). Na wyspie funkcjonuje jeszcze kilka innych niewielkich jednostek osadniczych. Stwarza to możliwość dogodniejszego poznania nieco szerszej przestrzeni wyspy. Osady te należą do jednych z najdalej na północ zamieszkałych osiedli ludzkich. Celem pracy jest ukazanie tego obszaru jako przestrzeni atrakcyjnej turystycznie i będącej jednocześnie w dobrej turystycznej koniunkturze.

Badania oparto na analizie literatury, źródeł internetowych oraz rozpoznania terenowego, które miało miejsce w 2022 r. Wyniki studiów wykazały, że Spitsbergen cieszy się wzrastającym turystycznym zainteresowaniem, o czym świadczy rozbudowująca się infrastruktura turystyczna oraz wzrost możliwości dotarcia do Longyearbyen, a także przemieszczania się w rejonie tej miejscowości.

Słowa kluczowe: Spitsbergen, Longyearbyen, turystyka, atrakcje turystyczne.

Zieliński Artur. SPITSBERGEN – A TOURIST DISCOVERY OF THE POLAR WORLD

Abstract. Spitsbergen is the largest island of the Svalbard Archipelago (Norwegian province), where Longyearbyen (capital, with, among others, an airport and seaport) is located. There are several other small settlement units on the island. This creates the opportunity to get to know a slightly wider area of the island more conveniently. These settlements are among the northernmost inhabited human settlements. Comfortable and uncomplicated travel, at a reasonable price, has resulted in a rapid increase in the number of tourists in many previously inaccessible places.

In addition, climate change, which can be felt today, as well as prolonged periods of heat and drought, initiate and intensify the risk of fires in many hitherto very popular tourist areas. The increase in the sense of danger among

the society has clearly strengthened. In addition, the COVID-19 epidemic could direct the desire to travel in areas not crowded with mass tourist traffic. Spitsbergen, with its emerging tourist center in Longyearbyen, is an interesting offer that can meet the various expectations of tourists.

The aim of the work is to show this area as an attractive tourist space and currently in a good tourist boom.

The research was based on the analysis of literature, internet sources and field reconnaissance that took place in 2022. The results of the studies showed that Spitsbergen enjoys growing tourist interest, as evidenced by the expanding tourist infrastructure and the increase in the possibility of reaching Longyearbyen, as well as moving around area of this town.

Key words: Svalbard archipelago, Spitsbergen, Longyearbyen, tourism, tourist attractions.

Зелінський Артур. ШПІЦБЕРГЕН – ТУРИСТИЧНЕ ВІДКРИТТЯ ПОЛЯРНОГО СВІТУ

Анотація. Шпіцберген – найбільший острів архіпелагу Шпіцберген (норвезька провінція), де розташований Лонг'їр (столиця, де, серед іншого, є аеропорт і морський порт). На острові є кілька інших невеликих поселень. Це дає змогу краще знайомитися з трохи ширшою територією острова. Ці поселення є одними з найпівнічніших поселень людини. Комфортні та нескладні подорожі за помірну ціну призвели до стрімкого зростання кількості туристів у багатьох раніше недоступних місцях.

Крім того, зміна клімату, яку можна відчутися сьогодні, а також тривалі періоди спеки та посухи, ініціюють і посилюють ризик виникнення пожеж у багатьох досі дуже популярних туристичних районах. Зростання почуття небезпеки у суспільстві явно посилилося. Крім того, епідемія COVID-19 може спрямувати бажання подорожувати в райони, не переповнені масовим туристичним потоком. Шпіцберген із його туристичним центром, що розвивається в Лонг'їрі, є цікавою пропозицією, яка може задовольнити різноманітні очікування туристів.

Мета роботи полягає в тому, щоб показати цю територію як привабливий туристичний простір, який зараз переживає хороший туристичний бум.

Дослідження ґрунтувалося на аналізі літератури, інтернет-джерелах та польових розвідках, які проводилися у 2022 р. Результати досліджень показали, що Шпіцберген користується зростаючим туристичним інтересом, про що свідчить розширення туристичної інфраструктури та збільшення можливості дістатися до Лонг'їра, а також пересування по території цього міста.

Ключові слова: архіпелаг Шпіцберген, Шпіцберген, Лонг'їр, туризм, туристичні об'єкти.

Wstęp. Obszary polarne chociaż stanowią około 10 % powierzchni globu odgrywają ważną rolę w dynamice zjawisk przyrodniczych. Stanowią unikatowe punkty odniesienia dla różnych miejsc lądowych, a nawet kosmicznych zjawisk. Są skarbnicą wiedzy o przeszłości świata (np. Kostrzewski i in. 2022) i nabierają coraz większego turystycznego znaczenia (np. Viken i Jorgensen 1997, Gaworecki 2003, Stewart i in. 2005, Maciejowski 2007, Hall i Saarinen 2010, Zieliński 2010, Viken 2011, Ćwiąkała 2012, Kajan 2014, Jaskólski i Pawłowski 2017, Saville, 2022, Kugiejko 2021, 2023).

Jednym z takich miejsc jest Spitsbergen, który jest wyspą na Morzu Arktycznym i należy do Archipelagu Svalbard, który z kolei jest prowincją norweską. Panuje tam norweskie zwierzchnictwo administracyjne, sądowe, a także nadzór nad porządkiem publicznym. Przedstawicielem władzy jest gubernator, a jego siedziba znajduje się w stolicy archipelagu, Longyearbyen.

Ważnym dokumentem określającym prawa innych państw do jego eksploatacji jest Traktat Spitsbergeński z 1920 roku. Ponadto warto podkreślić, że Archipelag jest strefą zdemilitaryzowaną.

Spitsbergen jest szczególnym miejscem ze względu na swoją lokalizację, unikatowy krajobraz oraz istnienie jednostek osadniczych, wśród których największą jest Longyearbyen liczące ok. 1,8 tys. mieszkańców (Fot. 1 i 2).

Obiekt, cel i metody badań. Obiektem badań jest największa wyspa Archipelagu Svalbard – Spitsbergen. Archipelag Svalbard od północy oblewa Morze Arktyczne, od wschodu Morze Barentsa, a od zachodu Morze Grenlandzkie.

Spitsbergen ma nieco wydłużony, ale i dość rozczłonkowany kształt. Szczególnie zachodni brzeg wyspy, głęboko rozcinają fiordy. Powierzchnia tego lądu ma ok. 39 tys. km² (<https://pl.wikipedia.org/wiki/Spitsbergen>). Ma górzysty charakter, a najwyższy szczyt – Góra Newtona sięga do 1717 m n.p.m.

Obecnie ponad 65 % powierzchni archipelagu objętych jest ochroną środowiska. Na Svalbardzie istnieje m.in. siedem parków narodowych oraz 21 rezerwatów (Jaskólski i Pawłowski 2017).

Archipelag został odkryty stosunkowo późno (1596 r.) przez wyprawę Willema Barentsa. Następnie zaczęli tam docierać pionierzy połowów wielorybnych i zaczęto na lądzie zakładać stacje

wielorybnicze. Na archipelagu nie zamieszkiwała ludność rdzenna. Przybywali tam jednak traperzy, którzy zysk czerpali m.in. ze skór pieśców (lisów polarnych), reniferów, niedźwiedzi polarnych, fok i gęsiego puchu. Dopiero schyłek XIX wieku i przemysł wydobywczy skutkowało tworzeniem stałych osad na Spitsbergenie (Jaskólski i Pawłowski 2017). Warto zauważyć, że i współcześnie na niektórych domach można zaobserwować rozciągnięte na ramach skóry reniferów. Czasami też pasące się renifery można napotkać w Longyearbyen, co również można uznać za swoistą atrakcję.

Fot. 1. *Ogólny widok na jedno z osiedli w Longyearbyen i jego otoczenie. Na wzniesieniu, po prawej stronie widoczne zabezpieczenia przed lawinami śnieżnymi, które zimą mogą zagrażać mieszkańcom (Fot. Artur Zieliński 2022)*

Fot. 2. *Na głównej ulicy w Longyearbyen komunikacja kołowa jest wyłączona. W centralnej części tej ulicy zlokalizowana jest rzeźba górnik. Podkreśla ona silny związek powstania i funkcjonowania osady z przemysłem wydobywczym (Fot. Artur Zieliński 2022)*

Warunki życia na wyspie są ciężkie. Najniższa średnia miesięczna temperatura występuje w lutym i wynosi -20°C , zaś najwyższa średnią miesięczną temperaturą cechuje się lipiec i wynosi ona $+4,4^{\circ}\text{C}$ (Jaskólski i Pawłowski 2017).

W zachodniej części wyspy, granica wieloletniego śniegu, znajduje się na wysokości ok. 800 m n.p.m., zaś we wschodniej na wysokości ok. 200 m n.p.m. (Karczewski i Stanowski 2013). Oczywiście to zróżnicowanie warunkują prądy morskie opływające archipelag, charakter linii brzegowej wyspy oraz ukształtowanie rzeźby terenu opisywanego lądu.

Charakterystyka środowiska Spitsbergenu jest dobrze rozpoznana (np. Rachlewicz i in. 2022), bowiem ląd ten jest przedmiotem zainteresowania wielu badaczy ze świata. Funkcjonuje tam szereg stacji badawczych. Część z nich działa w osadzie Ny-Ålesund ($78^{\circ}55'\text{N}$, $11^{\circ}56'\text{E}$), która uważana jest

za najdalej na świecie wysunięta na północ jednostkę osadniczą. Są tam siedziby stacji naukowo-badawczych (narodowych i międzynarodowych) funkcjonujących w systemie Światowej Obserwacji Atmosfery (Global Atmosphere Watch). Oprócz Norwegów badania prowadzą tam m.in. Chińczycy, Francuzi, Japończycy, Koreańczycy Południowi, Niemcy oraz obywatele z Wielkiej Brytanii (<https://pl.wikipedia.org/wiki/Ny-%C3%85lesund>).

Fot. 3. *Najdalej na północ spośród polskich stacji polarnych położona jest Stacja Polarna "Petuniabukta" Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu (78° 41' 9" N, 16° 27' 25" E), (Fot. Artur Zieliński 2022)*

Polacy na opisywanej wyspie dysponują aż pięcioma stacjami polarnymi (Fot. 3). Najstarsza z nich została uruchomiona w 1957 roku, a od 1978 roku jest placówką całoroczną. Liczba stacji oraz długi czas ich działania sprawia, że wielu Polaków miało możliwość być na Spitsbergenie jak również rozpowszechniać wiedzę o tym lądzie w formie naukowej jak i popularno-naukowej. To z kolei z jednej strony wzmaga zainteresowanie tym fascynującym światem, a z drugiej uwiarygadnia i urealnienia możliwości odbywania takich podróży w turystycznych celach. Ponadto należy podkreślić, że wkład Polaków w poznawaniu "białych lądów" jest znaczący (Machowski 1992).

Wyniki. Rozwój cywilizacyjny świata stworzył możliwości szybkiego pozyskiwania informacji i jej wymiany (internet i telefonia komórkowa). Dało to początek nowym możliwościom docierania bezpośrednio do źródeł informacji i podejmowania błyskawicznie decyzji bez kosztownego pośrednictwa. Np. założone już w 1996 w Amsterdam, eBooking posiadało w 2022 r. 43 strony w różnych językach. Stworzyło ono możliwość uzyskania 28 mln opcji zakwaterowania w różnych nawet egzotycznych miejscach świata. Ponadto dynamiczny rozwój portali tanich linii lotniczych i innych konkurencyjnych przewoźników sprawił, że świat stał się znacznie bardziej dostępny. Nie bez znaczenia dla koniunktury turystycznej było także utworzenie Unii Europejskiej (1993 r., https://pl.wikipedia.org/wiki/Unia_Europejska) i stworzenie wspólnej waluty (<https://pl.wikipedia.org/wiki/Euro>).

Te procesy społeczno-gospodarcze jak również światowe wydarzenia skupiające uwagę na obszarach polarnych znacząco skróciły drogę od odkryć, badań, poznania i przekaz wiedzy o obszarach polarnych do wzrostu zainteresowania i chęć realnego poznania osobliwości opisywanych przestrzeni przez tysiące turystów. Ważnymi wydarzeniami w rozpowszechnianiu wiedzy o poznawaniu najśląbiej rozpoznanych miejsc na świecie miały Międzynarodowe Lata Polarne. Ostatnie takie wydarzenie – IV Międzynarodowy Rok Polarny miał miejsce w latach 2007–2009. Znaczenie w popularyzacji wiedzy o „białych lądach” mają również różnorodne lokalne inicjatywy (Zieliński 2010).

Istotne znaczenie dla rozwoju turystyki polarnej miało także powstanie w 1991 roku Stowarzyszenia Operatorów Turystycznych Antarktyki (IAATO), które zrzeszało na początku siedmiu touroperatorów. Obecnie w tym stowarzyszeniu funkcjonuje ponad 100 firm.

Głównym celem tego Stowarzyszenia jest promowanie bezpiecznych i przyjaznych dla środowiska podróży w Antarktyce. Warto wspomnieć, że w latach 2016/2017 w IAATO zarejestrowanych było 65 statków przeznaczonych do podróży w Antarktyce. Podobne tendencje miały miejsce w Arktyce.

Zainteresowanie obszarami polarnymi stawało się tak znaczące, że zaczęto uruchamiać np. czarterowe loty na Antarktydę oraz turystyczne przeloty ponad kontynentem. Oferowane są one przez linie lotnicze: Argentyny (Aerolineas Argentinas), Chile (Lan Chile oraz Ladeco), Australii (Qantas) i Nowej Zelandii (Air New Zealand).

Równolegle na półkuli północnej obserwuje się wzrost turystycznego zainteresowania Arktyką.

Obszary polarne mimo pewnych podobieństw nie stanowią dla siebie konkurencji, bowiem dzieli je zbyt duża odległość. Ze względu na „biegunową” odmienność ich lokalizacji, ruch turystyczny może się w nich uzupełniać, w zależności np. od preferencji turystów dotyczących wyboru miesiący, w których zamierzają podróż polarną odbyć.

Na wybór polarnego celu podróży ma wpływ szereg czynników. Jednym z nich jest dostępność wybranego miejsca i jego skomunikowanie z przestrzenią, w której turysta funkcjonuje. To pewnie jest ogromnym walorem Spitsbergenu, którego stolica Longyearbyen dysponuje lotniskiem i całym szeregiem połączeń m.in. z portem lotniczym w Oslo. Do Longyearbyen można także łatwo dopłynąć statkiem pasażerskim.

Zdaniem Maciejowskiego (2007) wzrost liczby turystów w Arktyce zauważalny jest od końca lat 50 XX w. Pierwszy hotel w Longyearbyen działał już od 1890 r. (Jaskólski i Pawłowski 2017). Ćwiakła (2012) zaobserwowała wzrost liczby pasażerów obsługiwanych przez lotnisko w Longyearbyen z ok. 77 tys. rocznie w 2000 roku do ok. 93 tys. w 2004 roku. W tym samym okresie odnotowała także wzrost liczby pasażerów przybywających na Spitsbergen drogą morską z ok. 24 tys. w 2000 roku do ok. 31 tys. w 2004 roku. Spostrzegła także, że najwięcej gości przybywa do hoteli w okresie od kwietnia do sierpnia.

Zdaniem Jaskólskiego i Pawłowskiego (2017) liczba turystów w Longyearbyen dochodziła do 50 tys. rocznie. Z kolei Kugiejko (2023) zwróciła uwagę, że liczba udzielonych noclegów w Longyearbyen w 2019 r. wynosiła 77 tys. i spadła do 27 tys. w 2020 r. Jednocześnie Autorka ta w latach 2019-2021 spostrzegła tendencje wydłużania się pobytu gości w hotelach. Podkreśliła słusznie, że w ostatnich 20 latach Spitsbergen w swej historii odnotował największy rozkwit turystyki.

Dane statystyczne mogą mieć jedynie orientacyjny charakter, bowiem mogą nie uwzględniać np. turystów, którzy na Spitsbergen przybywają statkami wycieczkowymi (Fot. 4).

Fot. 4. Jeden z statków wycieczkowych, który dotarł do Longyearbyen. Takie jednostki mogą mieć na pokładzie nawet kilka tysięcy turystów (Fot. Artur Zieliński 2022)

W 2022 r. tylko na stronach ebooking w Longyearbyen było 12 obiektów hotelowych o różnym standardzie. Wówczas funkcjonowało 4 hotele 4*, 3 hotele 3*, 1 hotel 2* i 4 obiekty noclegowe bez

kategorii. Oczywiście wykaz ten nie wyczerpuje innych możliwości uzyskiwania noclegów, bowiem m.in. nie uwzględnia np. kempingu.

Współcześnie dobre skomunikowanie Longyearbyen z kontynentem oraz atrakcyjność krajobrazowa, specyfika przyrody nieożywionej i zachodzących w niej procesów (Fot. 5), swoistość flory i fauny (Fot. 6), jak również możliwość zobaczenia zabytków z czasów traperskich, rozwoju przemysłu wydobywczego (Fot. 7), z okresu wypraw na biegun północny, opuszczonych osad przemysłowych (Fot. 8 i 9), obserwacji współczesnej specyfiki życia na Spitsbergenie, czyni ten obszar atrakcyjnym turystycznie. Jego atrakcyjność stale wzrasta poprzez powstawanie nowych muzeów (Fot. 10), ekspozycji, wypożyczalni różnorodnego sprzętu (skutery śnieżne, rowery, sprzęt narciarski, kajaki itp.). Wiele osób przyjeżdża, aby przekraczać granice swoich dotychczasowych destynacji turystycznych. Na przykład być w miejscu jak najbliższym położonym od bieguna północnego. Czy doświadczyć przeżycia zjawiska dnia lub nocy polarnej. Na własne oczy zobaczyć zorzę polarną, jak również doświadczyć np. przejazdu psim zaprzęgiem (Fot. 11), czy też aparatem fotograficznym „upolować zwierzęta svaldsbardzkie (Fot. 12). Warto nadmienić, że wszelkie terenowe zwiedzanie podnosi adrenalinę, bowiem odbywa się z asystą przewodników wyposażonych w broń palną, na wypadek wszelkich spotkań z niedźwiedziami polarnymi, które na Spitsbergenie są możliwe i mogą okazać się tragiczne w skutkach.

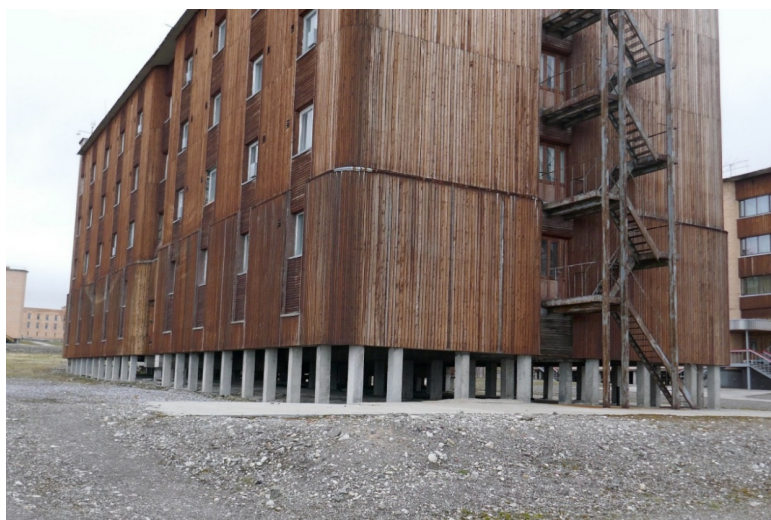
Fot. 5. *Ogólny widok na jeden z lodowców funkcjonujący w rejonie Petuniabukta (Spitsbergen Środkowy), (Fot. Artur Zieliński 2022)*

Fot. 6. *Jeden z reniferów pasących się w Longyearbyen (Fot. Artur Zieliński 2022)*

Fot. 7. Jeden z wielu budynków w Longyearbyen potwierdzających przemysłową przeszłość osady
(Fot. Artur Zieliński 2022)

Fot. 8. Opuszczony blok mieszkalny w rosyjskiej górniczej osadzie Piramida
(Fot. Artur Zieliński 2022)

Fot. 9. Centrum opuszczonej w 1998 roku Piramidy (Fot. Artur Zieliński 2022)

Fot. 10. *Muzeum Ekspedycji na Biegun Północny (Fot. Artur Zieliński 2022)*

Fot. 11. *Przygotowania psiego zaprzęgu do drogi (Fot. Artur Zieliński 2022)*

Fot. 12. *Turyści „polujący” aparatami fotograficznymi na ptactwo spitsbergeńskie (Fot. Artur Zieliński 2022)*

Wnioski. Wygodna i nieskomplikowana podróż, o niezbyt wygórowanej cenie, sprawiła gwałtowny wzrost liczby turystów w wielu wcześniej trudnodostępnych miejscach.

Dodatkowo współcześnie odczuwalne zmiany klimatyczne, wydłużające się okresy upałów i suszy, inicjują i potęgują zagrożenia pożarami w wielu do tej pory bardzo popularnych obszarach turystycznych. Wyraźnie wzmocnił się wzrost poczucia niebezpieczeństwa wśród społeczeństwa. Ponadto epidemia COVID-19 mogła skierowywać chęć podróżowania w ternach nie zatłoczonych masowym ruchem turystycznym.

Spitsbergen z kształtującym się w Longyearbyen centrum turystycznym jest interesującą ofertą mogącą zaspokajać różnorodne oczekiwania turystów.

Żądnych emocji turystów mogą kierować na Spitsbergen motywy związane z poszukiwaniem niedźwiedzia polarnego, wykonania zdjęcia z wielorybami, jak też łowienie ryb, nurkowania w miejscach gdzie być może turysta będzie pierwszym człowiekiem. Ponadto możliwe jest pływanie przy lodowcach i na krach lodowych itp. niezwykle przedsięwzięcia. Oferty i pomysłowość biur turystycznych wydają się nie mieć granic. Na świecie odczuwa się „modę” na turystyczne poznawanie „białych łądów”. Na świecie niewiele jest miejsc, zlokalizowanych na tak wysokich szerokościach, tak łatwo i wygodnie dostępnych jak Spitsbergen. Dlatego koniunktura turystyczna w opisywanej przestrzeni będzie się wzmacniać. Należy jednak już obecnie mocniej podjąć działania, aby wzrost liczby turystów nie potęgował negatywnych przeobrażeń środowiska.

Bibliografia:

1. Ćwiąkała J., 2012, Charakterystyka ruchu turystycznego na Spitsbergenie w latach 2000–2004. [w:] Prace Studenckiego Koła Naukowego Geografów Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie, I, 26–33.
2. Dolnicki P., Gawor Ł., 2012, Walory turystyczne wybranych regionów Spitsbergenu, [w:] Z. Zioło, T. Rachwał (red.), *Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis, Studia Geographica III. Innowacyjność usług turystycznych układów przestrzennych*, Wydawnictwo Naukowe UP, Kraków, s. 70–74.
3. Hall C., M., Saarinen J., 2010, Polar tourism: definitions and dimensions. *Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism* 10: 448–467.
4. Overnight stays in Longyearbyen. URL: <https://www.mosj.no/en/influence/traffic/overnight-stays-longyearbyen.html> (dostęp 10.04.2022).
5. Luksusowy mikrohotel na biegunie północnym. O cenę lepiej nie pytaj URL: <https://portaltechnologiczny.pl/2019/09/22/luksusowy-mikrohotel-na-biegunie-polnocnym-o-cene-lepiej-nie-pytaj/> (dostęp 10.04.2022)
6. Euro. URL: <https://pl.wikipedia.org/wiki/Euro> (dostęp 6.05.2023 r.)
7. Ålesund. URL: <https://pl.wikipedia.org/wiki/Ny-%C3%85lesund> (dostęp 6.05.2023 r.)
8. Spitsbergen. URL: <https://pl.wikipedia.org/wiki/Spitsbergen> (dostęp 6.05.2023 r.)
9. Svalbard. URL: <https://pl.wikipedia.org/wiki/Svalbard> (dostęp 6.05.2023 r.)
10. Unia Europejska. URL: https://pl.wikipedia.org/wiki/Unia_Europejska (dostęp 6.05.2023 r.)
11. Jaskólski M., Pawłowski Ł., 2017, Turystyka kulturowa na Spitsbergenie – stan obecny i możliwości rozwoju, [w:] *Turystyka Kulturowa*, 2, 161–177.
12. Kajan K., 2014, Arctic Tourism and Sustainable Adaptation: Community Perspectives to Vulnerability and Climate Change. *Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism* 14: 60–79.
13. Karczewski A., Stanowski W., 2013, Rzeźba terenu [w:] Z. Zwoliński, A. Kostrzewski, M. Pulina (red.), *Dawne i współczesne geosystemy Spitsbergenu*, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań, s. 31–34.
14. Kostrzewski A., Rachlewicz G., Zwoliński Zb., 2022, Zmiany funkcjonowania geosystemów łądowych Arktyki [w:] Rachlewicz G., Arymera K., Weltrowska J., (pod red.), *Krajobraz polarny w warunkach zmian klimatu. Spitsbergen Środkowy, II konferencja Polarna, UAM, Instytut Geografii i Geoinformacji, Poznań-Longyearbyen-Petuniabukta, czerwiec-lipiec 2022*, 19–31.
15. Kugiejko M., 2021, Increase of tourist traffic on Spitsbergen: An environmental challenge or Chance for progress in the region?, *Polish Polar Research*, vol. 42 no. 2, pp. 139–159.
16. Kugiejko M., 2023, Tourism on Spitsbergen -challenge or chance for the Arctic region. DOI: 10.13140/RG.2.2.34046.66881
17. Machowski J., 1992, *Polscy zdobywcy białego łądu*, Wyd. Akademickie „Dialog”, Warszawa, 1–156.
18. Maciejowski W., 2007, Walory turystyczne i formy turystyki w archipelagu Svalbard (Norwegia) [w:] W. Kurek, R. Faracik (red.), *Studia nad turystyką. Prace geograficzne i regionalne. Geograficzne, ekonomiczne i społeczne aspekty turystyki*, IGiGP UJ, Kraków:, s. 123–134.
19. Rachlewicz G., Arymera K., Weltrowska J., (pod red.), 2022, *Krajobraz polarny w warunkach zmian klimatu. Spitsbergen Środkowy, II konferencja Polarna, UAM, Instytut Geografii i Geoinformacji, Poznań-Longyearbyen-Petuniabukta, czerwiec-lipiec 2022*, 1–78.
20. Saville S.,M., 2022, Valuing time: Tourism transitions in Svalbard. *Polar Record* 58. e11. DOI: <https://doi.org/10.1017/S0032247422000055>

21. Stewart E., J., Draper D., Johnson M., E., 2005, A Review of Tourism Research in the Polar Regions, *ARCTIC* 58: 331–458.
22. Viken A., Jorgensen F., 1997, Tourism on Svalbard. *Polar Record* 34: 123–128.
23. Viken A., 2011. Tourism, research, and governance on Svalbard: a symbiotic relationship. *Polar Record* 47: 335–347.
24. Zieliński A., 2010, Antarktyda – najmniej poznany kontynent na Ziemi, [w:] A. Predygiel (red.) *X Kielecki Festiwal Nauki, 15-30.09.2009*. Wydawnictwo UJK, Kielce, s. 77–80.

References:

1. Ćwiąkała, J. (2012). Charakterystyka ruchu turystycznego na Spitsbergenie w latach 2000–2004. *Prace Studenckiego Koła Naukowego Geografów Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie, I*, 26–33.
2. Dolnicki, P., & Gawor, Ł. (2012). Walory turystyczne wybranych regionów Spitsbergenu. *Z. Ziolo, T. Rachwał (red.), Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis, Studia Geographica III. Innowacyjność usług turystycznych układów przestrzennych*. Kraków: Wydawnictwo Naukowe UP, 70–74.
3. Hall, C. M., & Saarinen, J. (2010). Polar tourism: definitions and dimensions. *Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism, 10*, 448–467.
4. Overnight stays in Longyearbyen. Retrieved 10.04.2022 from <https://www.mosj.no/en/influence/traffic/overnight-stays-longyearbyen.html>
5. Luksusowy mikrohotel na biegunie północnym. O cenę lepiej nie pytaj. Retrieved 10.04.2022 from <https://portaltechnologiczny.pl/2019/09/22/luksusowy-mikrohotel-na-biegunie-polnocnym-o-cene-lepiej-nie-pytaj/>
6. Euro. Retrieved 06.05.2023 from <https://pl.wikipedia.org/wiki/Euro>
7. Ålesund. Retrieved 06.05.2023 from <https://pl.wikipedia.org/wiki/Ny-%C3%85lesund>
8. Spitsbergen. Retrieved 06.05.2023 from <https://pl.wikipedia.org/wiki/Spitsbergen>
9. Svalbard. Retrieved 06.05.2023 from <https://pl.wikipedia.org/wiki/Svalbard>
10. Unia Europejska. Retrieved 06.05.2023 from https://pl.wikipedia.org/wiki/Unia_Europejska
11. Jaskólski, M., & Pawłowski, Ł. (2017). Turystyka kulturowa na Spitsbergenie – stan obecny i możliwości rozwoju. *Turystyka Kulturowa, 2*, 161–177.
12. Kajan, K. (2014). Arctic Tourism and Sustainable Adaptation: Community Perspectives to Vulnerability and Climate Change. *Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism, 14*, 60–79.
13. Karczewski, A., & Stanowski, W. (2013). *Z. Zwoliński, A. Kostrzewski, M. Pulina (red.), Dawne i współczesne ekosystemy Spitsbergenu*. Poznań: Bogucki Wydawnictwo Naukowe, 31–34.
14. Kostrzewski, A., Rachlewicz, G., & Zwoliński, Zb. (2022). Zmiany funkcjonowania ekosystemów lądowych Arktyki. *Rachlewicz G., Arymera K., Weltrowska J., (pod red.), Krajobraz polarny w warunkach zmian klimatu. Spitsbergen Środkowy, II konferencja Polarna*. UAM, Instytut Geografii i Geoinformacji, Poznań-Longyearbyen-Petuniabukta, czerwiec-lipiec 2022, 19–31.
15. Kugiejko, M. (2021). Increase of tourist traffic on Spitsbergen: An environmental challenge or Chance for progress in the region? *Polish Polar Research, 42(2)*, 139–159.
16. Kugiejko, M. (2023). Tourism on Spitsbergen – challenge or chance for the Arctic region. <https://doi.org/10.13140/RG.2.2.34046.66881>
17. Machowski, J. (1992). Polscy zdobywcy białego ładu. Warszawa: Wyd. Akademickie „Dialog”, 1–156.
18. Maciejowski, W. (2007). Walory turystyczne i formy turystyki w archipelagu Svalbard (Norwegia). *W. Kurek, R. Faracik (red.), Studia nad turystyką. Prace geograficzne i regionalne. Geograficzne, ekonomiczne i społeczne aspekty turystyki*. Kraków: IGiGP UJ, 123–134.
19. Rachlewicz, G., Arymera, K., & Weltrowska J., (pod red.), (2022). Krajobraz polarny w warunkach zmian klimatu. *Spitsbergen Środkowy, II konferencja Polarna*, UAM, Instytut Geografii i Geoinformacji, Poznań-Longyearbyen -Petuniabukta, czerwiec-lipiec 2022, 1–78.
20. Saville, S. M. (2022). Valuing time: Tourism transitions in Svalbard. *Polar Record, 58*. e11. <https://doi.org/10.1017/S0032247422000055>
21. Stewart, E. J., Draper, D., & Johnson, M. E. (2005). A Review of Tourism Research in the Polar Regions. *ARCTIC, 58*, 331–458.
22. Viken, A., & Jorgensen, F. (1997). Tourism on Svalbard. *Polar Record, 34*, 123–128.
23. Viken, A., (2011). Tourism, research, and governance on Svalbard: a symbiotic relationship. *Polar Record, 47*, 335–347.
24. Zieliński, A. (2010). Antarktyda – najmniej poznany kontynent na Ziemi. *A. Predygiel (red.) X Kielecki Festiwal Nauki, 15–30.09.2009*. Kielce: Wydawnictwo UJK, 77–80.

Стаття надійшла до редколегії
05.05.2023 р.